

felfigyel majd erre a tanulmányra és felhasználja munkájában a benne rejlő lehetőségeket.

Néhány külföldi egyetemi könyvtár szervezeti felépítését, szolgáltatásait, tevékenységét ismerteti Kalocsai Ilona, Körmendy Edit és Rajcsányi Ferencné az évkönyv következő lapjain. Az ismertetett könyvtársturkturák összehasonlítása a hazaiakkal, a tanulságok levonása nem lehet a recenzió feladata, de a figyelem felhívása az érdekes anyagra és az elgondolkoztató "összefoglaló tanulságok"-ra mindenképpen az.

Szögi László a Budapesti Műszaki Egyetem és jogelődei levéltári dokumentumainak feltárásáról, a Központi Könyvtár Levéltári Részlegének munkájáról számol be, majd Végh Ferenc elsősorban éppen a levéltár állománya alapján végzett egyetemtörténeti kutatásainak egy részét ismerhetjük meg. A fehérterror két esztendeje a Budapesti Műszaki Egyetemen című tanulmányából.

Az egyetem és a műszaki felsőoktatás történetét feltáró kutatásokat gazdagítja dr. Héberger Károlynak a Műszaki Tanárképző Főiskoláról írott "rövid áttekintése", mely a rövid életű intézmény minden lényeges adatát tartalmazza.

A Könyvtár kiadványait és munkatársainak szakirodalmi tevékenységét tartalmazó gazdag bibliográfia (Somogyi Andrásné munkája) a könyvtár tudományos tevékenységének olyan tükre, melynek külön elemzését is érdemes volna elvégezni.

A műfaj hagyományainak megfelelően a dolgozók névsora zárja a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának gazdag tartalmu évkönyvét, mely minden felsőoktatási intézmény könyvtárának, a szakkönyvtárak munkatársainak egyaránt sok tanulsággal szolgáló olvasmányokat kínál - remélhetőleg el is jut minél többjük asztalára.

MOHOR Jenő

Két kiadvány Debrecenből Hajdu-Biharról

Mit tehet a kritikus, ha történetesen olyan kiadványok birálatával bizzák meg, amelyek

- szervesen illeszkednek be a létrejöttüket elhatározó, illetve a kiadásukat megvalósító intézmény feladatrendszerébe,
- belbecsüknél fogva nemcsak formálisan, hanem igencsak érdemben vesznek részt a szóban forgó feladatrendszer kiteljesítésében,
- tartalmukat a kívánatos szakmai és műszaki színvonalon "adják elő"?

Nem tehet mást, mint hogy tárgyyszerűsége törekedve ismerteti és ezáltal a "célbavett" használók megkülönböztetett figyelmébe ajánlja őket.

Igy vagyunk most a debreceni helyismereti-helytörténeti műhelyek egyikeként - a Hajdu-Bihar Megyei Könyvtárnak - két, Bényei Miklós által szerkesztette kiadványával (Hajdu-Biharban történt, 1968-1974. és Népfrontmozgalom Hajdu-Bihar megyében, 1973-1975.), amellyel kapcsolatban semmiféle kritikusi észrevételekkel nem élhetünk. Következzék tehát az ismertetésük és ajánlásuk:

Az elsőnek említett kiadvány egy hét évet átfogó Hajdu-Bihar megyei retrospektív eseménynaptár. Ez a könyvtári publikációs gyakorlatban újszerű, ám annál hasznosabb összeállítás a Megyei Könyvtár "Tájékoztató jegyzék vezetőik számára" c. havi füzetekinek kumulálásából; illetve egy évet kitevő kiegészítéséből (ezt indokolja, hogy 1968 a gazdaságirányítási reform első éve) "adódott", és - válogatással - a "dátumszerűen rögzíthető" hajdu-bihari eseményeket tartalmazza. Közelebbről a következőket: a politikai és gazdasági élet jelentősebb mozzanatait, a fontosabb ülésszakoknak, tanácskozásoknak, a színházi bemutatóknak, a művészeti díjak kiosztásának, a szobrok, emléktáblák leleplezésének, a jelesebb külföldi művészek és együttesek fellépésének, a hajdu-bihari együttesek külföldi vendégszereplésének stb. időpontját, a megyében lezajlott országos hatókörű vagy több megyét érintő rendezvényeket. Kihagyja viszont - okosan és kiérlelt válogatási elvekről tanuskodva - a közélet évről-évre ismétlődő rendezvényeit, a "rutin"-kiállításokat és hangversenyeket, szóval mindazt, ami sem a megye, sem egy nagyváros mindennapi életét és a mindennapokból összetevődő történetét nem minősíti különösebben.

Szellemes, gazdaságos és teljesen helytálló megoldás az is, hogy az összeállítás "csak az események tényéről" számol be. Teheti ezt azért, mert adatanyagának tulnyomó többsége a Hajdu-Bihari Napló utólagos híradásaiból származik, s ha valakinek szüksége van a forrásra is, a dátum ismeretében könnyen rátalálhat a "bázis-újság" következő egy-két számában.

A gyors használatot az összevont személynév-, helynév- és tárgymutató biztosítja, amely a 2802 rögzített esemény sorszáma utal.

A második kiadvány megyei Népfront-bibliográfia "és levéltári tájékoztató". Az 1540 tételből álló művet - tárgyának fontosságán kívül - két dolog teszi különösen jelentőssé és használhatóvá. Elsőként az, hogy merészen visszanyúl a történelemben, azaz feltárja a hajdu-bihari Népfront-mozgalom előzményeinek (1937-1938: Márciusi Front, 1939-1944: Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, 1949-1954: Magyar Függetlenségi Népfront) egykorú sajtóközleményeit és történeti feldolgozásait is, s ezzel önmagában is a történeti látókör kiszélesítésére, a tágabb összefüggések láttatására, illetve a megalapozottabb kutatásra készítet. Másodjára - ugyancsak az iménti gondolatmenettel összefüggésben - az növeli a jelentőségét, hogy "műfajbontó" mert lenni, s mint ilyen feltárni a Hajdu-Bihar Megyei Levéltár tárgyavágó gondjait. Ez annyira evidens elhatározás, annyira "Kolombusz tojása", hogy nem is értjük, miért olyan fehér holló az efféle művekben.

Természetesen ez a munka is fel van szerelve mindazzal (előszóval, rövidítésjegyzékkel, a feldolgozott lapok jegyzékével, külön-külön - tételszámmra utaló - név- és földrajzi mutatóval), ami gyors és eredményes használatához szükséges, sőt még dokumentumreprodukciókkal is.

Mind a két kiadvány xerox-rota technikával készült, gondos, izléses és jól áttekinthető előállításban. Így nemcsak a könyvtár, hanem sokszorosítója

is megérdemli, hogy a szó különös értéket jelző értelmében műhelynek nevez-
zék. A kötetek - jól sikerült - "esztétikai gondozása" (borítólap, belső illusztrációk) Gonda Zoltánra hárult.

FUTALA Tibor

K. Leon MONTGOMERY: Document Retrieval Systems.
Factors Affecting Search Time. Marcel Dekker, Inc.
New York. 1975. VIII. 144 p.

DOKUMENTUMVISSZAKERESŐ RENDSZEREK. A KERESÉSI IDŐT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

A visszakereső rendszerek hatékonyságának kérdése napjainkban élő probléma. A Pittsburgh-i Egyetemen (Pennsylvania) kísérletsorozatot folytattak, amelynek eredményeit a jelen - könyv formában publikált - kutatási jelentésben teszik közzé.

A géppel olvasható adattárakban való kereséssel kapcsolatos problémák a hatvanas évek legelején vetődtek fel. Ezek a gépek azonban még meglehetősen kis központi memóriával rendelkeztek, a háttértár gyakran néhány mágnesszalagot vagy egy mágneslemezt jelentett csupán. 1965-ben megjelentek a harmadik generációs gépek, amelyek lehetőségeket nyitottak meg az információ visszakeresés terén is. Három igen lényeges kérdésben hoztak újat, kettőt ebből a hardware, egyet software területén: Hardware tekintetében gyorsabb processzort alkalmaztak és jelentősen megnövelték a belső és külső táruk kapacitását. A harmadik jelentős ujitást az operációs rendszeren hajtották végre.

Már jóideje köztudott, hogy a visszakeresési időt nagy mértékben befolyásolja az adattár nagysága és szervezése. A kísérlet végrehajtói vállalkoztak arra, hogy bemérik a keresési időt befolyásoló összes egyéb paramétert, a költségtényezők függvényében, így megvizsgálták a file szervezési módszereket, a kereső programokat, és a rendelkezésre álló számítógép rendszert. A géppel olvasható adattárak használata csak akkor gazdaságos, ha lehetőleg minél kisebb költséggel minél több kérdést tudnak megválaszolni, minél több felhasználót tudnak kiszolgálni.

Vizsgálataikat a file szervezés tanulmányozásával kezdték. A file szervezésnek két alap formája ismeretes: a lineáris és az invertált. Lineáris file szervezés esetén a dokumentumok rekordjait az azonosító számok sorrendjében tárolják. Minden dokumentumot jellemeznek index kifejezésekkel, és ezeket a dokumentumhoz rendelik. Ez a következőképpen érzékeltethető: